

BEIT HARAV
בית הרב קוק
וזאת כראיה (ע"ר)

רוח ירושלמית

הח"י"ס ע"ה הרב קוק

השיעור המרכזי בבית הרב קוק רח' הרב קוק 9 ירושלים בכל יום שלישי 20:00

בסייעתא דשמיא

חוברת ל"ז
ירושלים

יפה נוף

התנופה הירושלמית

הרב יצחק חי זאגא

יפה נוף

שלום לכולם. נמשיך לעיין בסוד שמותיה הקדושים של ירושלים, שמות הרומזים לעומק מהות אורה, הוא אורם של ישראל. בפעם הקודמת עסקנו בשם 'קרית חנה דוד'. הפעם נעסוק בשם 'יפה נוף', האמור בתהלים מח' ג', 'יפה נוף, משוש כל הארץ, הר ציון ירכתי צפון, קרית מלך רב'. פירש רש"י, 'עיר שהוא נוף יפה, לשון נוף של אילן. דבר אחר, כלת של יופי, שכן קורין בכרכי הים לכלה ננפי. ומנחם חברו כמו שלשת הנפת (יהושע יז). אבל דונש פתר אותו, לשון נוף של אילן, ונקרא הר ציון יפה נוף כי הוא הר הזיתים'.

לפירוש הראשון ברש"י, ירושלים היא ענף יפה של אילן. השאלה, על איזה אילן מדובר? לפירוש השני ברש"י, נוף לשון כלה. ירושלים כלה יפה. יש להבין, מדוע דימוה לכלה? בפירוש משם מנחם, אומר רש"י, ירושלים נפה יפה, כלומר מחוז יפה. מה ענין הנפה? בפירוש משם דונש, אומר רש"י, שירושלים היא האילן, ויש לה נוף יפה, הוא הר הזיתים. השאלה, מדוע דוקא הר הזיתים נחשב לנוף של ירושלים? אלשיך פירש, 'מתמציתה היה נשפע בעולם שובע שפע גדול מאד, כנמצא ברז"ל, שאילו ידעו האומות מה חסרו, לא החריבוה...'. אם כן, מדובר על השפע הירושלמי המאיר לעולם כולו, ולא רק להר הזיתים.

המדרש אומר, ילקוט שמעוני פקודי תיז', 'מהו יפה נוף? בהניפתה, שנאמר וינף אהרן, והניף את העומר'. המדרש מפרש את המילה נוף מלשון תנופה. ירושלים יפת תנופה. השאלה היא, מה הקשר בין ירושלים להנפת הלויים והנפת העומר ולתנופה בכלל? נתבונן לעומק השם 'יפה נוף', בו גנוז אופי עליית הקומה הלאומית, הנדרשת לדורנו.

לחשיבה ישראלית עתיקה חדשה על פי תורת הרב אברהם יצחק הכהן קוק

האילן הקדוש

כתב הרמ"ק בפרדס רימונים שער כג', שהמילה 'אילן' עולה בגימטריא 91, כמו הגימטריא של שילוב שם הוי"ה (26) עם שם אדנות (65), שעולים גם הם ביחד 91. לרמז, ששילוב שמות הוי"ה ואדנות, מבטא את צינור השפע האלוקי ישראלי, המשול לאילן, ששורשיו בשמים וענפיו בארץ, ומושך משמים לארץ, את כל הטוב, בעבור העולם כולו.

ככל שדבקים ישראל בתורה ובמצוות, כך מתחברת המלכות, היא השכינה הקדושה, שורש נשמותינו, עם אור התפארת האלוקית. אז צינור השפע פועל בעוצמה, ומתרבה האושר בעולם. צינור השפע בנוי משם הוי"ה, הרומז לתפארת, המושכת את האור מהאינסוף, ומשם אדנות הרומז למלכות, היא השכינה המשפיעה את האור לנבראים. שילוב התפארת הפונה לשמים, והמלכות הפונה אל הארץ, חיבור צינור השפע הזה, הוא מהותם, יעודם ותוכן עבודתם של ישראל. הכל אנו עושים, 'לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה, בשם כל ישראל'. היינו, יחוד תפארת ומלכות, על ידי אורם ועבודתם של ישראל.

כן כתב הרב, אורות ישראל א' ט', 'זיווגא שלים דכנסת ישראל בקודשא בריך הוא, היינו השתוות הרצון שמתגלה באומה בכללה, ביסוד נשמתה, עם התגלות הנטיה האלהית ביסוד ההויה בכללה'. אומר הרב, הקב"ה מתגלה כאלוקי ההויה כולה, במידת התפארת, ומתגלה כאלוקי ישראל, במידת המלכות. 'זיווג' התגלויות אלו, הוא בהתגלות האחדות וההתאמה המוחלטת, של רצון ישראל הנשמתי, לרצון ד' שביסוד ההויה כולה.

ממשיך הרב ואומר, 'וכל שיוצא יותר אל הפועל התגלות כנסת ישראל, ושיוויה אל האור האלהי של חפץ שלמות ההויה, כן ההתאמה יותר נפלאה'. ככל שהולך ומתגלה, רצונם הטבעי הקדוש של ישראל, מתוך עומק נשמתם הלאומית הכללית, ומתברר יותר ויותר, שהאופי העצמי של כנסת ישראל, שווה במהותו ותוכנו, לאור האלוקי האוניברסלי, החפץ בשלמות ההויה כולה, כך ההתאמה בין תפארת למלכות נעשית נפלאה יותר. מוסיף הרב ומלמדנו, 'וכל פעולה טובה שנעשית מכל אחד מיישראל מכשרת את היחיד ואת הכלל להתנשא אל ההתאמה העליונה הזאת'. כל אחד מיישראל שעושה טוב, תורם במעשיו הטובים לגילוי האור הנשמתי הישראלי השוכן בתוכנו. בזאת, הוא מכשיר את עצמו ואת כלל ישראל, לגילוי ההתאמה הטבעית שבין כנסת ישראל לקב"ה.

מסיים הרב ואומר, 'והתנשאות ההתאמה מכשרת יותר את הגילוי של הנטיה האלהית בכלל ההויה ושכלול שלמותה, ונותנת עז לאלהים'. ככל שמתנשאת ההתאמה בין ישראל לקב"ה ומגיעה לשיאים גבוהים יותר, ככל שמתגלה יותר ויותר קדושתם של ישראל, כך מתגלה אור ד' בכלל ההויה, ומוציא לפועל את שלמותה. כי זהו הכלל היסודי שטבע הקב"ה בעולמו, שהאור האלוקי האוניברסלי, אינו מאיר בעולם אלא על ידי ישראל, עד שכביכול, ישראל הם שנותנים עוז לאלוקים, להאיר ולברך את העולם כולו. הקב"ה אלוקי העולם, המתגלה בשם הוי"ה, מאיר לעולם בשפע ברכתו, אך ורק בהתגלותו כאלוקי ישראל, בשם אדנות. רק כשמשולב שם הוי"ה בשם אדנות, זוכה העולם לשפע של ברכת ד'. השפע והברכה העולמית, תלויים בישראליות נאמנה.

להיות ישראלים

ההבנה העמוקה של צינור השפע האלוקי, השופע דוקא דרך ישראל לעולם כולו, מחייבת את כולנו להתחבר בכל כוחנו לישראליות המקורית שלנו, שדוקא בה ועל ידה, נהיה משפיעי חיים לכל האדם והעולם בכלל.

כן כתב הרב, אורות ישראל ג' ה', 'הצמאון להבלע כולו ברוח ישראל צריך הוא להתגבר. לחשוב ישראליות, להרגיש ישראליות, לחיות חיים ישראליים, לראות בשמחת ישראל, זאת היא מגמה עמוקה גבוהה ורחבה, מלאה טל חיים של קודש, מובדלת מרגש דוגמתה אצל אומות העולם, שרפוד בהרבה שנאת הבריות ורשעה בלא אידיאל קדש פנימי. הצמאון לרוח האומה, צמאון הוא לד', לאור תורה, ליושר, לחכמה, וכל טוב ונעלה'. אומר הרב, אצל אומות העולם, הרגש הלאומי בא על חשבון אומות אחרות. רצוף הוא בהרבה שנאת הבריות ואף רשעה, בלא אידיאל קודש פנימי. לעומת זאת, לאומיות ישראל, היא התגלות אור ד' וכל הטוב בעבור העולם כולו. מי שאוהב את אומות העולם ורוצה בטובתם האוניברסלית, צריך לאהוב ולחזק בכל כוחו את האומה הישראלית. כי בשונה מכל עם ולשון, אור הלאומיות הישראלית, הוא אור אוניברסלי.

יתירה מכך, האור האלוקי האוניברסלי, אינו יכול להופיע בעולם אלא דרך הישראליות. כן כתב מרן הרב קוק, אורות ישראל א' י', 'המחשבות וההרגשות, הבאות מכח ההארה האלהית הכללית, אינן מתקבלות מכנסת ישראל לשאת פרי וענף, ולגדל גידולים יפים ומתקיימים, כי אם כשהם באים מורכבים בהרעיונות העצמיים של כנסת ישראל עצמה, של טבע האומה במהותה הפנימית. וההרמוניה הגמורה בין אלה ההשפעות הן דרגות של היחוד השלם, יחוד קוב"ה ושכינתיה, שעניני כל אליו נשואות'. אומר הרב, כיון שברא הקב"ה את הצינור הלאומי הישראלי, בתור צינור השפע הכלל עולמי, אין דרך לירידת אור ד' לארץ אלא על ידי ישראל. רעיונות שלא יעברו דרך הישראליות, דרך נשמת ישראל ולאומיות ישראל, לא ישאו פרי ולא יאירו את העולם. כעין דברי תקוני זוהר יח:; תיקון ג', 'עמודא דאמצעייתא דאיהו יהו"ה, לא אשתמודע לנביא וחווה אלא בהיכליה, דאיהו אדנ"י, ורזא דמלה (חבקוק ב' כ') ויהו"ה בהיכל קדשו'. אומר הזוהר, גם נביאים אינם יכולים לזכות להתגלות משם הוי"ה אלא דרך שם אדנות, הרומז לשכינה הקדושה שורש נשמות ישראל. כדברי חבקוק הנביא, ששם הוי"ה אינו מתגלה אלא בהיכל קדשו. היכ"ל בגימטריא שם אדנות. יניקה ישירה משם הוי"ה, תהיה מרוחקת כמו מנוכרת.

התחושה כאילו ככל שאנו יותר ישראליים לאומיים, כך אנו פחות אוניברסליים, היא תחושה מוטעית. ההיפך הוא הנכון. כתב הרב, אורות ארץ ישראל ג', 'כל הנעשה מישראל בארץ ישראל, מתבטלת הצורה הכללית שבו לגבי הצורה העצמית המיוחדת של ישראל, וזהו אושר גדול לישראל ולעולם'. כששבנו לארץ ישראל, הכל נעשה ישראלי יותר, לאומי יותר, כאילו על חשבון האוניברסליות, אך זהו אושר גדול לישראל ולעולם. במהלך הגלות, לא יכולנו לינוק מהמעין הישראלי, שהיה צריך לעבור תהליך של התנקות. ינקנו יניקה חלושה ורחוקה, משם הוי"ה, ללא התגלות שכינה, ללא אורנו הישראלי. יניקה כזו, אין בה קרבה לד'. אין בה גילוי שכינה ונבואה. רק אדיקות מרוחקת.

בלשונו של הרב שם, 'החטאים שגורמים גלות הם הם שמדלחים את המעיין העצמי.. וכשהמקור העצמי המיוחד נשחת, מתעלה המקוריות היסודית לאותו החלק העליון התמציתי, שיש לישראל בסגולת האדם.. וההופעות של החיים והמחשבה יוצאות דרך הצנור הכללי, שהוא פזור בכל העולם כלו.. עד אשר ההזלות הטמאות הפרטיות מתפסקות וחוזר כח המקור לטהרתו. ואז נמאסת הגלות לגמרי והרי היא מיותרת, והאורה הכללית חוזרת היא להיות נובעת מהמעין העצמי הפרטי בכל חילו.. "ושבו בנים לגבולם". בזמן גלות, שכינת ישראל מסתתרת, ואנו יונקים משם הוי"ה אלוקי העולם, כמו כל שאר האנושות, בסגנון מנוכר ומרוחק, ללא קרבה ותקשורת פנימית. כשהישראליות חוזרת לטהרתה על ידי יסורי הגלות, נעשית הגלות מיותרת, ואנו שבים לגבולנו, לישראליות שלנו. אור ד', שב להאיר בנו, בעצמותנו, בעוז ובקירבה.

מסיים הרב ואומר, 'ויצירת החיים המיוחדים בכל מאורם וחטיביותם המיוחדת, רוויה בטל העושר הכללי של האדם הגדול בענקים, ברכת אברהם, חוזרת היא דוקא ע"י שיבה זו להתגלות. "והיה ברכה, בך חותמים". שמא תאמר, עם השיבה ללאומיות הישראלית, אולי אבדנו את האוניברסליות? אומר הרב, בדיוק להיפך. ברכת אברהם, אב המון גוים, שהובטח לו, בראשית יב' ב'-ג', 'והיה ברכה.. ונברכו בך כל משפחת האדמה', חוזרת להתגלות בכל האוניברסליות שלה, דוקא על ידי שיבתנו לעצמותנו, לישראליות שלנו. כדברי הפסוק, 'ונברכו בך', דוקא בך, בחותם המיוחד שלך. כדברי רש"י, על הפסוק דברים יא' יב', 'ארץ אשר ד' אלוקיך דורש אותה'. אומר רש"י, 'והלא אף כל הארצות הוא דורש.. אלא כביכול אינו דורש אלא אותה, ועל ידי אותה דרישה שדורשה, דורש את כל הארצות עמה'. דרישת ברכת ישראל המופיעה בסגנון לאומי ישראלי, היא דרישת ברכת העולם כולו, משום שישראל הם צינור השפע של העולם.

על פי דבריו הקדושים של מרן הרב נוכל להציע הבנה בפירושו הראשון של רש"י, על השם 'יפה נוף' - 'עיר שהוא נוף יפה, לשון נוף של אילן'. ירושלים היא הנוף, כעין ענף לאילן הקדוש, כי על ידה מתגלה ומתפשט השפע האלוקי, המחיה את העולם כולו.

משוש כל הארץ

בהמשך לדברים אלו, פירש האלשיך הקדוש, 'מתמציתה היה נשפע בעולם שובע שפע גדול מאד, כנמצא ברז"ל, שאילו ידעו האומות, מה חסרו, לא החריבוה.. כי עיר אלקינו בערך כללות העולם, הוא כערך סעיף אחד מכללות האילן. ואמר הנה יופי של נוף אחד היה משוש כל הארץ, כי מתמצית יופי נוף שפע הנוף הוא מתברכת כל הארץ..! כל ערי העולם מופיעות כענפים שונים לאילן אחד גדול. גם ירושלים, מופיעה לכאורה כאחד מענפים אלו, בתור בירת ישראל. אבל היא - בשונה משאר הבירות כולן ועם כל הופעתה הלאומית הישראלית - בעלת משמעות אוניברסלית כללית. משום שהיא משפיעת השפע האלוקי, לכל העולם. על כן היא 'משוש כל הארץ'. אילו ידעו האומות, את ערכה האוניברסלי, לא החריבוה. שהרי הפוגע בשלטון ישראל בירושלים, פוגע בעולם כולו.

מעין דברים אלו כתב מרן הרב קוק, אגרות הראי"ה ג', אגרת תתקמז', בשנת תרע"ט, לפני מאה שנה. '..נכבדה היא ההכרחיות של הכנתנו לקראת מערכה פוליטית נובעת ממקור הקודש. סוכת דוד נופלת היא במעמד הפוליטי כעת, מפני שאין קורא בשם ד', ואין מדבר בחזקה באומץ לב ורוח נגד כל העמים, כי את מעמדם הם מהרסים אם הם מעכבים את גאולתנו..'. אומר הרב, זו השפה בה יש לנקוט בפוליטיקה העולמית. השכינה הקדושה המכונה 'סוכת דוד', סובלת פוליטית, משום שאין קורא בשם ד' במערכה הפוליטית. אין מי שיכריז באזני העולם, כי מדינת ישראל בהופעתה הריבונית ובתכניה האלוקיים, היא מקור שפע של אור וטוב לכל העולם, עד שמי שמפריע לגאולת ישראל, לשלטון ישראל בארץ ישראל, פוגע בעצמו ובכל העולם.

דיבור של קודש, על מעיין השפע האוניברסלי השוכן במדינת ישראל, הוא הדיבור הנכון, גם בפוליטיקה העולמית. אנחנו שואפים לריבונות ישראלית מלאה ומוחלטת, על כל חלקי ארץ ישראל, לא מטעמים לאומניים אגואיסטיים אלא מתוך שאיפה אוניברסלית, למלא את תפקידנו, להיטיב לעולם כולו.

כלת יופי

משבחת התורה את ארץ ישראל ואומרת, דברים ח', 'ושמרת את מצות ד' אלוקיך ללכת בדרכיו וליראה אתו. כי ד' אלוקיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים עינת ותהמת יצאים בבקעה ובהר. ארץ חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש. ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם לא תחסר כל בה, ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת. ואכלת ושבעת וברכת את ד' אלוקיך על הארץ הטבה אשר נתן לך'.

כתב רבינו בחיי, '..הזכיר ששה פעמים "ארץ" .. ובפסוק רביעי הזכיר "הארץ", הוא שאמר: ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלוקיך על "הארץ" הטובה אשר נתן לך.. וכן דרשו רז"ל: שבעה ארצות הן, והכונה להן שבעה אקלימיים, שהעולם השפל נחלק בהן, ואקלים השביעי הזה שבחו דוד ע"ה ואמר: "יפה נוף משוש כל הארץ", כלומר אקלים יפה, כי פירוש "נוף" אקלים, מלשון הכתוב ביהושע בענין חלוק הארץ: (יהושע יז' יא') "שלשת הנפת" .. ובכל נוף ונוף יש בו שנוי אויר לפי מזגו ולפי קרבתו לשמש, ומי שנולד בנוף זה ויצא משם ונכנס בנוף אחר, יחלה, אבל ירושלים נוף מזוג וטוב וכל הנכנס שם מן הנפת היה חזק ובריא ולא יחלה לעולם, ולכן נקרא "משוש כל הארץ" ..

אומר רבינו בחיי, 'נוף' מלשון נפה אקלימית, מחוז בעל מזג אויר אופייני. כדברי מנחם המובאים בפירוש השלישי ברש"י, אשר פירש את המילה נוף מלשון נפה. דרכו של עולם, כשאנשים מחליפים מקום מגורים, עלולים הם לחלות, בשל מזג האויר השונה שאינם מורגלים בו. אבל לירושלים יש מזג אויר אוניברסלי, 'יפה נוף', אופי אקלימי שיפה לכולם. לכן היא 'משוש כל הארץ'. יש להבין, מה פשר הפרשנות האקלימית הזו?

כתב מרן הרב קוק, אגרות הראי"ה לט', '..ירושלים כוללת כל ארץ ישראל.. וכן דברי זוהר הקדוש פרשת חיי שרה דף קכ"ח ע"ב: "תא חזי, ירושלם, כל ארעא דישראל, אתכפל

תחותה.. שקדושת ירושלם מאירה גם כן בכל ארץ ישראל'. ממשיך שם הרב ומבאר, שלכל מקום בארץ ישראל יש הארה מיוחדת, אבל ירושלים כוללת כל האורות כולם.

על פי דברים אלו אפשר להציע, שהכלליות הרוחנית הירושלמית, הכוללת את כל גוניה הרוחניים של ארץ ישראל, באה לידי ביטוי גם באופיה האקלימי שיפה ומתאים לכולם, כדברי רבינו בחיי. אולי זו גם ההבנה העמוקה של הפירוש השני ברש"י, על פיו השם 'יפה נוף' פירושו 'כלת יופי'. היינו, שכללות היופי של כל ארץ ישראל, כלול בה בירושלים. כדברי המשורר בתהלים נ', 'מציון מכלל יופי אלהים הופיע'.

זיתים מאירים

אומר הנביא, 'ירמיהו יא' טז', 'זית רענן יפה פרי תאר קרא ד' שמך'. מדוע קורא הקב"ה לישראל בשם 'זית רענן'? פירש המדרש, שמות רבה לו' א', 'זית רענן, הה"ד יפה נוף משוש כל הארץ.. כשם שהשמן מאיר, כך בית המקדש מאיר לכל העולם, שנאמר, והלכו גוים לאורך, לכן נקראו אבותינו זית רענן, שהם מאירים לכל'. בתחילה אומר המדרש, כשם שהזית מאיר בשמן שלו, כך בית המקדש מאיר לכל העולם. אחר כך אומר, שאבותינו הם המאירים לכל. אז בית המקדש מאיר לכל, או שאבותינו מאירים לכל?

עוד יש להבין, מדוע הזכיר את אבותינו ולא את ישראל בכלל? האין זו סגולה ישראלית? ומה אתנו הדלים, האם אין אנו, עם כל קטננו, בעלי אותה סגולה אלוקית המאירה לכל? מעבר לכל זה, מדוע מכונה הזית 'רענן'? ואיך דברי המדרש על הארת המקדש וישראל, מתחברים לשם 'יפה נוף'? נראה כי הפתרון מונח, בפירושו הרביעי של רש"י בשם דונש, 'לשון נוף של אילן, ונקרא הר ציון יפה נוף, כי הוא הר הזיתים'.

הר ציון נקרא יפה נוף, משום שיש לו ענף יפה והוא הר הזיתים. הזיתים הם ישראל, המקבלים את השפע המתחדש מבית המקדש דבר יום ביומו. זו הסיבה לתאור הזית, כזית רענן דוקא. כפירושו של רד"ק על דברי ירמיה שם, 'זית רענן - המשילה לזית לפי שהוא רענן כל זמן, וכל ימות השנה, עליו לחים'. הזית אינו סובל משלכת, ועליו אינם מתייבשים אף פעם, משום שהוא יונק שפע חדש, המתחדש ללא הפסק כל ימות השנה. מעין מה שנאמר על משה רבינו, דברים לד' ז', 'ומשה בן מאה ועשרים שנה במותו, לא כהתה עינו ולא נס לחה'. משום שהתחדש תמידית בשפע חיים משמים, ללא הפסק.

הרעננות הזו, שופעת לזיתים הישראלים, ממקום המקדש, מהקרבת הקרבנות, מהכפרה על עוונותינו, מהשראת השכינה השורה בבית הגדול והקדוש שנקרא שם ד' עליו. לכן מדבר המדרש על אבותינו ולא עלינו, שעדיין לא זכינו להתחדשות הרעננות הישראלית, התלויה בבנין המקדש ובחידוש השראת השכינה בו.

זהו שאמר דונש, שנקרא הר ציון יפה נוף, כי הוא הר הזיתים. היינו שלבית המקדש יש נוף יפה והוא הר הזיתים. הר הזיתים רומז לישראל, הם הזיתים הקדושים והמאירים, שיונקים מבית המקדש, ברעננות בלתי פוסקת, ומאירים לכל.

אנחנו הנוף היפה של ירושלים. עם ישראל, שסופג את קדושת ירושלים והמקדש בליבה, ומאיר לעולם כולו באור השכינה, הוא הנוף היפה, הענפים היפים, של האילן הירושלמי הקדוש. ענפים שמשפיעים את אורה של ירושלים, לעולם כולו.

הר המשחה

על פי דברים קדושים אלו, נוכל להציע הבנה עמוקה בלשון המשנה, ראש השנה כב:, 'כיצד היו משיאין משואות? מביאין כלונסאות של ארז ארוכין, וקנים, ועצי שמן, ונעורת של פשתן וכורך במשיחה ועולה לראש ההר ומצית בהן את האור. ומוליך ומביא ומעלה ומוריד עד שהוא רואה את חבירו.. עושה כן בראש ההר השני.. ומאין.. מהר המשחה לסרטבא.. ומבית בלתין לא זז.. עד שהיה רואה כל הגולה לפניו כמדורת האש'. פירש רש"י, 'מהר המשחה מתחילין הוא הר הזיתים שלפני ירושלים'..

ההכרזה על התחדשות החודש - אשר נעשית דוקא על ידי ישראל, בסגולתם לחדש את העולם באור ד', כמאמר הכתוב, שמות יב' ב', 'החדש הזה לכם' - מתחילה בהר המשחה. את חבילת עצי המשואה, 'כורך במשיחה'. הכריכה במשיחה בהר המשחה, באה לבטא את משיחת ישראל, לכוהנים שמאירים את העולם. על פי זה גם מובנת הלשון בסיום המשנה, 'עד שהיה רואה כל הגולה לפניו כמדורת האש'. האור שיוצא מירושלים, על ידי הזיתים הישראליים הקדושים, מאיר ומדליק את כל העולם כולו, כמדורת אש נלהבת.

גם שריפת פרה אדומה, מתבצעת בהר המשחה, מתוך התקשרות לבית המקדש. כדברי המשנה, מידות ב' ד', '..שהכהן השורף את הפרה עומד בראש הר המשחה ומתכוין ורואה בפתחו של היכל בשעת הזיית הדם'. סוד פרה אדומה, הוא סוד תיקון העולם עד לסילוקו של המוות מן העולם. כן כתב מרן הרב קוק, אורות ישראל ותחינו י', 'כנסת ישראל שואפת לתקון העולם בכל מלווא.. תקון כולל לסבת החטאים. חק הטהרה, העברת רוח הטומאה על ידי שמו של משיח שקדם לעולם, "פרה אדומה מכפרת", והיא מטהרת מטומאת מת, נעוץ בסלוק המיתה מיסודה, בהעלאת העולם מעמק חטאו.. הכל, הכל צריך להיות מתוקן, הכל צריך להיות מטוהר. שאיפת ישראל לבנין האומה, לשיבת הארץ, היא שאיפה של עומק הטוב החודר את כל היש בשרשו.. לחשוף את המקור, את מעין החיים שלשד עץ החיים, עם כל שרשיו, גזעיו ענפיו, פארותיו ועליו, משם יונק, וממנו יבא רוח חיים, רוח חדש, ועולם חדש, יבנה, "כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני נאם ד' כן יעמד זרעכם ושמכם"'.
כתב הרמב"ם, פרק ג' מהלכות פרה אדומה, הלכה ד', '..ושלשה חלקים היו חולקין את כל אפרה, אחד ניתן בחיל, ואחד בהר המשחה, ואחד מתחלק לכל המשמרות.. וזה שניתן בהר המשחה היו ישראל מזין ממנו.. ותשע פרות אדומות נעשו.. והעשירית יעשה המלך המשיח מהרה יגלה אמן כן יהי רצון'. הר המשחה, הר הזיתים הישראליים, בו גנוזה סגולת ישראל המאירה את העולם, הוא גם המקום בו היו נטהרים ישראל באפר פרה אדומה. כי המעין הנשמתי הישראלי, הוא שמטהר את העולם ומחיה את הכל.

כמה מאירים עתה דברי דונש שהובאו ברש"י, שהנוף היפה, ההשפעה היפה של בית המקדש, היא על הר הזיתים, הר משיחת ישראל, מחדשי ומטהרי העולם באורם.

שתי פרות חורשות

'אבא שאול אומר', פסחים יג', 'שתי פרות היו חורשות בהר המשחה. כל זמן ששתיהן חורשות כל העם אוכלין. ניטלת אחת מהן, תולין, לא אוכלין ולא שורפין. ניטלו שתייהן התחילו כל העם שורפין'. מתאר לנו אבא שאול, כיצד היו מודיעים לירושלמים, זמן סוף אכילת חמץ בערב פסח, וזמן שריפת חמץ. היו מביאים שתי פרות חורשות בהר המשחה. כל זמן ששתיהן חורשות, אוכלין. ניטלת אחת, תולין, לא אוכלים ולא שורפים. ניטלו שתייהן, שורפים את החמץ. מה פשר הדבר? האם רצו לרמוז משהו בהנחת שתי פרות על הר המשחה? האם היה כאן מסר עמוק? כתב מרן הרב קוק, אורות הקודש ג', מוסר הקודש קכז', 'כל האור העתיד, הופעת כבוד ד' בעולם.. תכניס תחת החפץ הרע והשפל, חפץ טוב ומרומם, והחמץ העולמי יהפך למצה'. הנה כי כן, שריפת החמץ מבטאה את ביעור הרע מהעולם. אך מה ענין שתי הפרות?

אמר הנביא, הושע י' י', '...ואספו עליהם עמים באסרם לשתי עונתם'. פירש רד"ק, 'דימה יהודה ואפרים לשתי פרות חורשות, ואמרתי שיחרשו טוב וחרשו רע, והם אסרו עצמם זה בזה והתחברו זה לזה לעשות הרע בעיני השם'. על פי דברי הנביא הושע בפירושו של רד"ק, נוכל להציע, ששתי הפרות החורשות בהר הזיתים, רומזות למשיח בן יוסף ומשיח בן דוד. שניהם במלכותם, חורשים בסגולת ישראל הרמוזה בהר המשחה. כשיסיים משיח בן יוסף את תפקידו, יפסיק העולם לאכול את החמץ המרושע, אך עדיין יהיה חמץ בעולם. העולם עוד לא יהיה מתוקן. רק כשיסיים משיח בן דוד את תפקידו, ישרף החמץ העולמי.

בקיעת הר הזיתים

כתב רש"י בתחילת פירושו לנבואות זכריה, 'נבואת זכריה סתומה היא מאוד.. ואין אנו יכולים לעמוד על אמיתת פתרונו, עד יבא מורה צדק..'. אחת הנבואות הסתומות, היא זו המובאת בזכריה יד', 'ויצא ד' ונלחם בגוים ההם.. ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים אשר על פני ירושלים מקדם ונבקע הר הזיתים מחציו מזרחה וימה גיא גדולה מאד.. ונסתם כאשר נסתם מפני הרעש בימי עזיה מלך יהודה..'. בנבואה זו סודות עמוקים בהם נעסוק ב"ה בפעם אחרת. לעניננו, פירש המלבי"ם, 'בימי עזיה מלך יהודה, שאז היה הרעש מפני שקנא ה' לכבודו ולחולק עם כהונתו של אהרן, וכן יקנא ה' לכבודו בעת ההיא ועל החולקים על כבוד דת ישראל וקדושתם..'. אומר המלבי"ם, בקיעת הר הזיתים, ענינה - קנאת ד' לסגולת ישראל. על פי מה שלמדנו לעיל, הר המשחה מבטא את סגולתם ומשיחתם של ישראל. בקיעת הר הזיתים, היא התגלות אור סגולת ישראל לעיני כל, עד ש"רגלי ד" העומדות דרך כלל בבית המקדש, יעמדו על ישראל עצמם.

שמחה לכל הארץ

כתב השפת אמת, פסח תרנה'-תרנו', 'במועדים נתגלה הארה עליונה בפרהסיא ובהתגלות, לכן הם ימי שמחה. והימים האלו הם הכנה לכל הזמנים. השבת נותן מנוחה לכל ימי המעשה. והמועדים נותנים שמחה על כל השנה. כי לעולם צריך איש ישראל לשמוח במה שזוכה לג' מועדים, מכל שכן בזמן המקדש להיראות במקדש ג"פ בשנה. ושמחת בחגך הוא ג"כ על כל הימים, לשמוח במצות החג שנתן לנו הקב"ה. וכ' שלש פעמים בשנה שהם צריכין לעורר כל השנה מלשון פעמון ורמון.. וכתוב יפה נוף משוש כל הארץ, כי ארץ ישראל ובית המקדש, נותנים שמחה לכל הארץ'.

אומר השפת אמת, יפה נוף משוש כל הארץ, פירושו, שמקור השמחה בכל העולם, הוא בבית המקדש שבירושלים. שלוש פעמים בשנה עולים ישראל לרגל. שלוש פעמים שהם כמו שלוש פעמונים, המפעמים ללבבות העולם כולו, שמחה גדולה. הלב הירושלמי, פועם בשמחה את הפעימות הכלל ישראליות, שהן פעימות ליבו של העולם כולו.

מרחבת ועולה

אומר המדרש, ילקוט שמעוני תהלים תשנה', 'יפה נוף, היפה בענפיה, כתאנה זו ששרשיה בארץ ומתמרת ועולה, וענפיה יוצאות מכל צד והיא נאה, כך היא עתידה להיות מרחבת ועולה, ורחבה ונסבה למעלה'. מדמה המדרש את ירושלים, יפה נוף, לתאנה יפה בענפיה, שככל שמימרת ועולה, יוצאים ענפיה מכל צד, והיא נאה.

בסיום דבריו, קושר המדרש את משל התאנה, לדברי הנביא, יחזקאל מא' ז', 'ורחבה ונסבה למעלה'. פסוק זה, מתאר את התאים שהיו בקירות בית המקדש. כדברי המשנה, מידות ד' ג', 'ושלושים ושמונה תאים היו שם, חמשה עשר בצפון, חמשה עשר בדרום, ושמונה במערב'. כפי שמתארת שם המשנה, בקיר המקדש היו שלוש קומות של תאים. קיר ההיכל מבפנים היה ישר, אך מצידו החיצוני, התמעט קיר המקדש פעמיים בכניסת אמה, כדי לאפשר להניח את קורות התאים ללא צורך לעשות חורים בקיר. כך יצא, שהתאים החיצוניים הלכו והתרחבו אמה, מקומה לקומה, ככל שעלו למעלה.

שנים רבות תהיתי, מה פשר התאים הללו? הרי מדובר בבית המקדש ולא בבנין משרדים. אז מדוע לעשות תאים בקיר המקדש? על פי דברי המדרש וההבנות שזכינו להן עד כה, נוכל להציע הבנה מחודשת בסוד האדריכלי של בנין המקדש.

פנימיות ההיכל אינה משתנה. אבל ככל שההסטוריה הישראלית מתקדמת, עובי הקיר, החוצץ בין הפנימיות לחיצוניות, הולך ומתמעט. התאים שסביב המקדש, רומזים לתאי העולם המושפעים מאור המקדש. ככל שישראל עמלים ומתקדמים במילוי תפקידם להאיר את העולם, מתרחבים התאים, מתקרבים לפנימיות, ומתמלאים יותר ויותר באורה. ההשפעה כלפי חוץ הולכת ומתרחבת. זהו הסבר המדרש לשם 'יפה נוף' - השפעה רוחנית עולמית, שהולכת וגוברת ומתרחבת, עם התקדמות המהלך הישראלי.

הנפת הלויים

ראינו לעיל, שהמדרש, ילקוט שמעוני פקודי תיז', קושר את השם 'יפה נוף', לתנופת הלויים ולתנופת העומר. לשון המדרש, 'יפה נוף, בהניפתה, שנאמר וינף אהרן, והניף את העומר..! השאלה היא, מה ענין התנופה, ואיך היא קשורה לירושלים?

כשהלויים מובדלים לעבודת ד' בבית המקדש, מצוה הקב"ה על משה, במדבר ח', 'קח את הלויים מתוך בני ישראל וטהרת אתם. וכה תעשה להם לטהרם, הזה עליהם מי חטאת.. והניף אהרן את הלויים תנופה לפני ד' מאת בני ישראל והיו לעבד את עבדת ד'". הנפת הלויים מרוממת אותם לעבוד את עבודת הקודש. תנופה היא התרוממות רוחנית.

ירושלים מניפה את עם ישראל. מרוממת כל ישראלי שנכנס בשעריה. מנקה ומטהרת, מעוררת את הרוח, כמו מכניסה נשמה חדשה. חוויה מיוחדת להתבונן בפניהם של הבאים להתפלל בכותל. לראות איך העיניים מתחילות להתנוצץ, מרוכזות באבנים הקדושות. כמה דקות לפני כן, הוא עוד היה בעולם אחר. עכשיו, קשה שלא לראות, שהוא כמו מרחף, מונף אל על, ופעימות ליבו מרעישות את כל הרחבה.

מחזות מיוחדים מאד מתרחשים דוקא שם, ליד מקום מקדשנו. אפשר לראות יהודי עם שערות קלועות באלף צמות, מניח תפילין בין הצמות, במפעל הנדסי של ממש. עומד עם סידור, דבוק לאבנים ומתפלל, כמו שאנו אולי זוכים להתפלל, בנעילה של יום הכפורים. מה קרה פתאום? איך הצמות, ה"רסטות", התפילין הסידור והכותל, הולכים ביחד?

פשוט מאד, כלשונו של ר' שלמה קרליבך, היהודי קיבל "התקף נשמה". כבר במדרגות היורדות מן השוק, הוא מרגיש שמשוהו מתחיל להתרחש בתוכו. לקראת הרחבה הוא כבר "בעננים". מדברים איתו והוא לא ממש שומע. העיניים מביטות קדימה. אל האבנים. הוא נכנס פנימה, מגיע אל האבנים ופשוט נדבק אליהם, כאילו שמו לו דבק על המצח. זהו כוחה המופלא של ירושלים, שנקראת יפה נוף, יפת תנופה, שמניפה אל על, את כל הבא בשעריה. אם זה מה שמתרחש בכותל, דמיינו מה יהיה כשנזכה לעלות אל ההר.

הנפת העומר

העומר מוקרב ביום השני של חג הפסח. התורה מצווה, ויקרא כג', 'והניף את העומר לפני ד'.. וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות..! פעולת התנופה מעניקה לעומר את השם, 'עומר התנופה'. את מה ואת מי מניף העומר בהנפתו?

מסביר מרן הרב קוק, מאמרי הראי"ה 179, '..בנין הארץ.. החקלאות, הלא היא אצל כל העמים רק גורם כלכלי חיוני פשוט, אבל העם אשר הנושא שלו כולו הוא קודש קודשים, וארצו, ושפתו, וכל ערכיו כולם קודש הם.. הרי גם חקלאותו כולה, היא ספוגת קודש, והקודש הזה שביסוד החקלאי, מובלט הוא על ידי זה, שחגיגת ראשית הקציר, העומר, עולה הוא למדרגת עבודת הקודש היותר עליונה, והקרבת המקודש עימו, הוא קרבן ציבור שדוחה את השבת'. תנופת העומר היא תנופת עבודת האדמה הארץ ישראלית.

תנופת שתי הלחם

מתוך תנופת החקלאות הארץ ישראלית הקדושה, ממשיכים אנו להתרומם בספירת העומר אל חג מתן תורה, אל תנופת קרבן שתי הלחם בחג השבועות. כך מצוה התורה, ויקרא כג', 'עד ממחרת השבת השביעת תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לד'. ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שתיים.. ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים. והניף הכהן אתם על לחם הבכרים תנופה לפני ד'..'

משמעות התנופה בשבועות על פי הזוהר, השמטות ח"א עמ' רס', 'אורייתא דאקרי לחם דכתיב (משלי ט') לכו לחמו בלחמי, ואנן מקרבין ביומא דחמשיין דאתייהיב ביה אורייתא, שתי הלחם, תורה שבכתב ותורה שבע"פ'. אומר הזוהר, התורה נקראת לחם, כמאמר הפסוק במשלי ט', 'לכו לחמו בלחמי'. בענין זה הרחבנו בשיעור 'בית לחם יהודה', בספרי אורות חיים על החגים והמועדים. שתי הלחם, הן תורה שבכתב ותורה שבעל פה. מתוך תנופת קדושת החקלאות הארץ ישראלית בפסח, הולכים ומתרוממים אנו עד לתנופת התורה בחג השבועות.

היסוד העמוק הזה, ההבנה היסודית, שהאור של ארץ ישראל, מרומם את אור התורה בתוכנו, מופיע בדברי מרן הרב קוק, אגרת שיא', שם חוזה הרב, שעתידיים עוזבי התורה שבבוני הארץ, לשוב כולם בתשובה, על ידי אורה של ארץ ישראל, שישפע לתוכם על ידי ישוב הארץ ובנינה. כך כתב, '..על ידי מה שנחזק את הישוב ההולך ואור בעזרת ד', ויתרבו אחינו העולים לישוב את ארץ הקודש, יצמח אור גאולה וישועה, וסוף כל המורדים והפושעים לשוב בתשובה שלמה, מתוך אהבה ושמחה, על ידי שפע קדושת ארץ הקודש שתשפיע עליהם, על ידי סיוען של תלמידי חכמים עובדי ד' ואוהבי ישראל באמת, שיתהלכו עמהם בנחת ואהבה..'. השפע האלוקי העולה מתוך אדמת ארץ ישראל על ידי בנינה וישובה, חודר ללבבות ישראל, מחזיר את כולנו בתשובה, ומביא את האור המופלא של חג השבועות.

מוליך ומביא מעלה ומוריד

שואל התנא, סוכה לז', באשר לנענועי לולב, 'והיכן היו מנענעין? בהודו לה' תחילה וסוף, ובאנא ה' הושיעה נא'. כיצד נעשים נענועי לולב? מביאה הגמרא שם, משנה ממסכת מנחות סא., 'תנן התם: שתי הלחם ושני כבשי עצרת כיצד הוא עושה? מניח שתי הלחם על גבי שני הכבשין, ומניח ידו תחתיהן ומניף, ומוליך ומביא, מעלה ומוריד, שנאמר אשר הונף ואשר הורם.. ואמר רבא, וכן בלולב'.

למדנו אם כן, שפעולת התנופה, היא 'מוליך ומביא מעלה ומוריד'. כך נעשה עם הלויים, עם העומר, עם שתי הלחם וכבשי עצרת, וכך אנו עושים עם הלולב. כפי שלמדנו לעיל, כך גם נעשה בהשאת המשואות בהכרזת ראש חודש - 'ומצית בהן את האור. ומוליך ומביא ומעלה ומוריד..'. מה פשר התנועות האלו? מסבירה הגמרא שם במסכת סוכה, 'אמר רבי יוחנן, מוליך ומביא למי שהארבע רוחות שלו, מעלה ומוריד למי שהשמים

והארץ שלו. במערבא מתנו הכי, אמר רבי חמא בר עוקבא אמר רבי יוסי ברבי חנינא, מוליך ומביא כדי לעצור רוחות רעות, מעלה ומוריד כדי לעצור טללים רעים'. לר' יוחנן, תנופה היא המלכת הקב"ה, ולרבי יוסי, התנופה היא תפילה לביטול רוחות וטללים רעים. כתב בספר הכתב והקבלה, בהסבר הנפת העומר, ויקרא כג' יא', 'לפי שאין דבר מרים לב בני אדם ומחטיאם כשפע רב טוב.. לכן צוה טרם יהנו מתנובת השדה.. יביאו מראשית הקציר אל הכהן.. וינפוהו לד' רוחות העולם למעלה ולמטה, להורות כי כללת העולם שלו ית' הוא האדון המשפיע לנו כל טוב למלאות הגרנות בר ואסמיו שבע, ואנחנו עבדיו צריכים לשמוע תמיד בקולו'.

בכל אחד משלושת הרגלים, אנו זוכים לתנופה הירושלמית. עומר בפסח, שתי הלחם בשבועות, והנפת הלולב בסוכות. זהו הכח של ירושלים עיר הקודש. בכל אחד מהרגלים, כשאנו עולים לירושלים, היא מניפה אותנו אל השמחה העצומה של התגלות אור ד', והמלכתו בעולמו. מתוך המלכת ד', מתבטלים כל הדברים הרעים מעל עם ישראל.

עוד היום בנוב

אמר הנביא, ישעיהו י' לב', 'עוד היום בנב לעמד, ינפף ידו הר בת ציון גבעת ירושלם'. מה פשר תנופת היד הזו? מי בדיוק ינופף ידו? ומדוע דוקא בנוב?

פירש רד"ק שם, כי מדובר על סנחריב שבא להילחם בירושלים, ..ביום אחד הלך כל המסעות הנזכרים ודחק עצמו שיהיה באותו היום בנוב כי משם יראה ירושלם, וכיון שראה אותה משם, ינופף ידו על ירושלם, כאדם המבזה הדבר. אמר אין זו נחשבת בעיני, כי כמה עיירות בצורות ממנה כבשתי'. לפי פירוש זה, סנחריב מנופף ידו בזלזול. פירוש נוסף מביא שם רד"ק, 'ואדוני אבי ז"ל פירש.. עוד היום שישונו לנוב, לעמוד שם אותם שברחו משם מפני סנחריב'. לפי פירוש זה, תנופת היד היא של ירושלים, על מחנה אשור במפתו. המלבי"ם שם פירש, 'לעומת הציור הזה שמצייר איך כל הערים סביב ירושלים חרדו והתפלצו מפני האויב, מצייר איך הר ציון מצחק על כל זאת: והר ציון וירושלם ינפף ומרמז בידו אל הערים הבורחים לאמר למה תברחו, למה תיראו: הלא עוד היום בנוב לעמד. עוד היום יוכרח לעמוד בנוב ולא ילך משם והלאה, כי בנוב סמוך לירושלים שם נפל שדוד'. לפי פירוש זה, תנופת היד, היא תנועה ירושלמית אמיצה, הקוראת לבורחים, למה תברחו? עוד היום יפול האויב בנוב.

אך יש לשאול, האם כל חשיבותה של נוב היא, שממנה אפשר לראות את ירושלים? ומדוע חשובה כל כך תנופת היד?

בורא ניב שפתים

כפי שמספר הנביא, שמואל א' כא', דוד המלך נמלט משאול, ומגיע לנוב עיר הכהנים. מתוך הדברים אנו למדים, שנוב היתה עיר כהנים סמוכה לירושלים. מה ענינה?

אומר הנביא, ישעיהו נז' יט', 'בורא ניב שפתים, שלום שלום לרחוק ולקרוב, אמר ד' ורפאתיו'. הביטוי 'ניב שפתים', כתוב בנביא, 'נוב שפתים'. קרי - ניב, כתיב - נוב. פירש מצודת ציון, ניב - ענין דיבור, כמו ינוב חכמה (משלי י' לא') והוא מלשון תנובות שדי (דברים לב' יג') כי הדבור הוא פרי הלשון'.

הפסוק ממשלי, שמזכיר מצודת ציון, אומר, 'פי צדיק ינוב חכמה'. הוזה אומר, פרי צדיקותו של הצדיק, הם דברי החכמה שיוצאים מפיו. ענינה של נוב עיר הכהנים, הסמוכה לירושלים, הוא בהשפעה הירושלמית. תנובת ניב שפתים, בדברי חכמה ואף נבואה, של הבאים בשערי ירושלים והמסתופפים בצילה.

כתב מרן הרב קוק, אגרות הראי"ה לט', 'היו כמה נביאים משארי ערים, אף על פי שרובם היו מירושלם, שעל כן נקראת גיא חזיון (ישעיהו כב'), וכל נביא שלא נתפרש שם עירו הוא מירושלם, כדאיתא במדרש איכה (פתיחתא כד)'. מלמדנו מרן הרב, שהנביאים בעלי ניב השפתים האלו, זכו לניב הנבואי, בתור נוב ירושלמי, תנובת אורותיה של ירושלים, אשר היתה מתגלה בפירות הנבואה שבפיהם.

הרשו לי להציע הצעה חדשנית, אך דומני שגם אמיתית. כידוע, האות ב' והאות פ', מתחלפות. יפה נוף, יפה נוב. תנופה ירושלמית, תנובה ירושלמית. מעין דברי המשורר, תהלים יט' יא', 'הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונפת צופים'. וכדברי המשורר, שיר השירים ד' יא', 'נפת תטפנה שפתותיך כלה...'. המלמדים כי נוף הוא נוב. תנובה. ירושלים היתה מניפה את נשמת הנביאים, ומתוך ההנפה הזו, היו זוכים לנוף הוא הנוב, הוא ניב השפתים הנבואי. נוב הסמוכה ורואה את ירושלים, היא הנוף של ירושלים. התנובה הירושלמית, היתה מתגלה בכהני נוב.

ישאל השואל, הלא ראינו לעיל, שהר הזיתים נחשב לנוף של ירושלים? שמא יש להציע, שהר הזיתים היה הנוף הכלל ישראלי של ירושלים. התנובה והשפע, המתגלה בכללות ישראל וסגולתם. נוב לעומת זאת, ביטאה את התנובה הירושלמית המיוחדת, שהתגלתה בגדולי ישראל, נביאי ישראל וכהניו. אורה שהיתה מתגברת ומתגלה בבחירי בניה של האומה, והיתה משפיעה אורות לכל ישראל.

כדברי הרב, אורות התחיה סה', 'וכשהאורה מתגברת בנשמה בראשי האומה, בבחירי הבנים, בגדולי הכשרון, הולך הזרם ומשפיע, החיים הגדולים מתחילים שוטפים, מתגלים בחוגים הרוחניים והחמריים, בספרות, בחברה, בתולדה ובמוזג, בנעימות הנפשות וברחבת הלבב. זוהר עליון מתחיל פורש זיו עננו והוד כבודו, ושם ד' הגדול הולך ומתראה עוד על עמו. הסגולה הגנוזה מתבצבצת ועולה נגד כל שוטניה וכופריה, "וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך", "וכל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ד'".

דברי מרן הרב, ניב שפתיו הקדושים - כמאמר הנביא, מלאכי ב' ז', '..שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ד' צבאות הוא' - מלמדים אותנו, שכל אשר יזכה בדורנו, לאורותיה הגדולים של ירושלים, לתנופה הנשמית הבאה מלימוד סתרי תורה, ותורה בכלל, בירושלים עיר הקודש, ירומם יחד איתו את כל הדור כולו.

תנועה מלאת חיים

זכינו להבנה חדשה בענינה של נוב, אך עדיין יש להבין, מה ענין הביטוי 'ינופף ידו'?

כתב מרן הרב, אורות הקודש חלק א', חכמת הקודש סג', 'צריכים להרחיב את המחשבה הרבה, באורך ברוחב, בעומק ברום, בהתפשטות ובגודל, לחדרה הרבה בחידור פרטי, ביחידות ובפירוט, בחיפוש ובקוטן, עד כדי נימא דקה מן הדקה. ומטיילים מן הגודל אל הקוטן, ומן הקוטן אל הגודל, מן הפרטיות אל הכלליות, ומן הכלליות אל הפרטיות, וחוזרים חלילה. טסים מן האצילות, מן האידיאליות, אל ההתגשמות, אל החמריות, אל המעשיות, ושבים ועולים מן המעשיות אל האצילות, אל האידיאליות, ועוסקים תמיד בתנועה, מלאה חיים, מוליך ומביא, מעלה ומוריד'. דברים אלו של מרן הרב קוק, מהוים מהפכה אדירה בכל מהלך המחשבה הישראלית, ואף כי נכתבו לפני מאה שנים, נראה כי טרם מומשו כראוי עד לעצם היום הזה.

אומר הרב, תם עידן החשיבה הצרה. בגיל הצעיר צריכים לשקוע אך ורק בלימוד התורה. אך לאחר תום תקופת ההכשרה, מגיל 25 לערך ואילך, גם אם מדובר במי שרואה את המשך דרכו בבית המדרש, ובוודאי כשמדובר במי שפונה לעולם המעשה, אין לשקוע בחשיבה צרה ומצומצמת. 'צריכים להרחיב את המחשבה הרבה'. לכל גוניה, לכל מישורי החיים. 'באורך ברוחב, בעומק ברום, בהתפשטות ובגודל.. ביחידות ובפירוט.. עד כדי נימא דקה מן הדקה'. צריכים לסגל את עצמנו, הן לסקירה הכוללת הרחבה ביותר, והן לעיון בפרטי הפרטים. 'ומטיילים מן הגודל אל הקוטן ומן הגודל אל הקוטן'. צריך לדעת להיות שקועים הן בעניינים גדולים שברומו של עולם, והן בעניינים פרטניים קטנים. 'מן הפרטיות אל הכלליות ומן הכלליות אל הפרטיות וחוזרים חלילה'. יש לראות בענייני הכלל ובענייני הפרט דבר אחד. לדעת לעסוק ברשימת מטלות, בה ענייני הכלל והפרט משולבים שורה אחר שורה, כאחד. 'טסים מן האצילות, מן האידיאליות, אל ההתגשמות, אל החמריות, אל המעשיות, ושבים ועולים מן המעשיות, אל האצילות, אל האידיאליות'. החשיבה החדשה הרחבה, צריכה לדעת להכיל לימוד תורה בעמקות, והבנה ארצית מדעית של עולם המעשה.

ואז מגיעה השורה הנפלאה בדברי הרב, השופכת אור חדש על כל ענין התנופה הירושלמית, 'עוסקים תמיד בתנועה, מלאה חיים, מוליך ומביא, מעלה ומוריד'. אומר הרב, לתנופה הירושלמית, המניפה את האדם אל עבודת ד' שלמה ועילאית, יש משמעות עמוקה שהשתכחה במהלך הגלות, והיא, היכולת להוליך את המחשבה אל הכלל, ולהשיבה אל הפרט. להוליכה לשמי שמים, עד לגבהי תורת הסוד, ולהורידה למטה עד המציאות הארצית המעשית החמרית. אין סתירה בין דבר לדבר. הכל אחד. זוהי המשמעות העמוקה של תנועות התנופה, 'מוליך ומביא, מעלה ומוריד'. זוהי התנופה הירושלמית האמיתית, שאליה אנו מצווים לשוב. כך לדוגמא מתארת הגמרא, ברכות יח.: את בניהו בן יהוידע, 'שלא הניח כמותו לא במקדש ראשון ולא במקדש שני'. היה גם ראש הסנהדרין, וגם מגבורי האדירים של דוד המלך. אף כי לא כולם מסוגלים לגדלות כזו, אבל כולם מסוגלים לחשיבה רחבה, המכילה את כל מישורי החיים כאחד.

הצורך להתרגל לחשיבה רחבה וכוללת, בא לידי ביטוי, גם בדרכי לימוד התורה בדורנו, אופן חשיבה שישפיע מתוך בית המדרש על כל מהלך גאולת העולם. כן כתב מרן הרב, אגרות הראי"ה, אגרת קיב', 'ההרגל לצאת מתלמוד אל תלמוד, ולהנצל מאותה המארה של 'אין שלום ליוצא ולבא', הוא מוכן עתה דוקא. כל עיקר המנוחה, בעולם וביהדות, הוא רק מפני ריבוי המאורות הזורחים ושופעים כאחת. הדרך הישנה של בחירת אחד הדרכים, ללכת בה במתון, לא תקום ולא תהיה. יותר ויותר מזה נתגדלנו ונתפתחנו. לתפוס כללות הדרכים כולם ולאגדם במנוחה שלמה ובטוחה..!'

ינופך ידו

עתה נוכל להציע פרשנות חדשה בדברי ישעיהו הנביא הנ"ל. 'עוד היום' - כפי שפירש אבן עזרא שם, עוד יבוא היום. 'כנב לעמד' - נעמוד בתנובה הירושלמית, בנוף הירושלמי, בהשפעה הירושלמית. ומה ענינה? 'ינופך ידו' - תנופה לא רק בעבודת ד' הפנימית אלא גם ביד המעשית. גם החיים הלאומיים המעשיים יזכו לתנופת קודש, והכל יוכלל בהכללה אחת גדולה. אז יתקיימו דברי המשורר בתהלים נ', 'מציון מכלל יופי אלהים הופיע'. כשעם ישראל, יתחיל לראות את בית המדרש ולימוד התורה, ואת עולם המעשה הכלכלי והפוליטי, את עולם הרוח ואת עולם החומר, כעולם אחד אחדותי, זו תהיה התנופה הירושלמית האמיתית, שתניף את מדינת ישראל בכל מישורי החיים כאחד, בגודל ובקוטן, בפרט ובכלל, ברוח ובחומר, בתורה ובפוליטיקה.

חשיבת "המגרות הצרות" - בה כל שילוב מכליל של מקצועות, וכל חשיבה רב תחומית, נתקלים בלבבות אטומים - מוכרחים לעבור מן העולם. כתב מרן הרב, אגרות הראי"ה, אגרת תשמג', שהחשיבה הצרה חסרת התנופה, היא שהביאה את המאייסה במלכות בית דוד, וגרמה לחורבן. זה מה שרצה יעקב אבינו לתקן בהגיעו לשכם. בלשונו של הרב, 'שיעקב תיקן מטבע שוקים ומרחצאות בשכם דוקא, שצפה ברוח הקודש, שהוא מקום המוכן לפורענויות של חלוקת מלכות בית דוד. ויסוד מאסן במלכות בית דוד.. הוא מפני שנחסרה האמונה שמלך עוסק בתורה וחכמה כדוד ושלמה, יוכל לעסוק יפה בעסקי העולם של הנהגת המלכות. ובא יעקב איש יושב אהלים, ונתן סימן שהוא מתקן גם מטבע שוקים ומרחצאות'.

כמה מתוק, שאת הפרק הזה בישעיהו, נוהגים רבים לקרוא ביום תקומת עצמאותה של מדינת ישראל. 'ינופך ידו'. תנופת היד המעשית הישראלית. תנופת מדינת ישראל. תנועה מלאת חיים, שתניף את חיי ישראל, לאחדות רוחנית ומעשית עמוקה ונפלאה.

ברכת התנופה הירושלמית לכל ישראל

אורות חיים

חגים ומועדים בדרכו של הראי"ה קוק

מאת: הרב יצחק חי זאגא

מחיר הספר – 50 ש"ח
דמי משלוח בדואר – 15 ש"ח

לרכישת הספר שלחו מסרון -
058-5-216-216

להתחיל את היום באורות..

5 דקות יומיות מתורת הרב קוק
ישירות לטלפון או לתיבת הדוא"ל שלך!

לתפוצה בדוא"ל: orot.laderech@gmail.com בווטסאפ: 0585-216-216

לשיעורים מוקלטים - היכנסו לאתר

רוח ירושלמית
yerushalayim.org.il